

Ljubljanski Z V O N.

Leposloven in znanstven list.

Uredil:

A. AŠKERC.

• XX. leto •

1900.

Per. II 62/20 (120)

V LJUBLJANI.

Tisk „Národne tiskarne“.

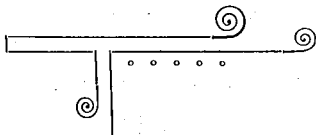
(Zadaj „Prešernov album“)

Kako so redki jasni solnčni dnevi!
 Kako nam često pot zašтира mrak!
 Od vseh strani — od desne in od leve
 usoda zla ovira nam korake . . .

Naprej za solncem, ki v zdravici zadnji
 napil navdušen si mu prvi til
 Naprej, naprej! . . . To svoje svetlo solnce
 prižgemo si v bodočnosti sami!

A tebi, ki ta čas si gledal v duhu,
 zdravice naše zdaj zaóri špev!
 Vsa domovina trči z nami s čašoj,
 široko naj razlega se odmev:
 Proroku-pesniku izpod Triglava,
 Prešernu slava!

A. Aškerc.

FRANCE PREŠEREN.

1800 - 1900.

Spisal Rajko Nachtigall. ¹⁾

Slavna gospodal

aše mnogobrojno število, reprezentujoče ogromno večino slovanskih rodov, dokazuje, da ni zastoj prešinel pred stoletjem nov tok žil slovanskega etnografskega organizma, preporodivši mu dele, vzbudivši v celoti čut sorodstva in teženja po kulturni edinosti.

Slovanska duhovna solidarnost je tedaj prvič nesvestno zagospodovala!

Ko so Rojenice položile venec najvišjega pesniškega genijstva okolo glave novorojenčkom: ruskemu Puškinu, poljskemu Mickiewiczu, češkemu Čelakovskemu, jadrno so prispele na tožni jug in kumovale v rajskem kraju slovanskih Alp tudi slovenskemu Prešernu.

¹⁾ Slavnostni govor pri dunajski slavnosti Prešernovega rojstva dne 7. marca 1900.

Da, Prešeren, prvak slovenskih pesnikov, pravi sin in ponos skromnega svojega selskega naroda, sličen mu v življenja nezapletenih, bednih zgodah ter v duha prebogatih vrlinah, dostojen in v mnogem soroden si drug svojim slavnim slovanskim bratrancem, in tudi tvoja slava je slava slovanska, slava občega kulturnega napredka!

Luč tvoja se krije še svetu po krivdi razmer, dasi ti je slavo oznanjal že prijatelj Čelakovsky. Tvojih del ni šteti — ostala jih je le drobna knjižica zlatih poezij. Tvoje bitje in bistvo nam ni še povsem jasno, in hvaležna te domišljija obkroža z opravičenim nimбом — čudesnim.

Pegaz ti ječi skoro do smrti v nesamostojnem pravniškem jarmu; herostratični autodafé uniči prvence genijalne tvoje Muze in nje zadnje, morda najzrelejše plodove, baje i tragedijo, ko si umiral;

»liberaler Freigeist« si trn v peti stvorom absolutizma, borniranim obskurantom in janzenistom; z »Sauglockenläuten« blati mračna cenzura tvojo najidealnejšo poezijo, jo ovira in ji brani v javnost;

eviter narod slovenski se ne zaveda še svoje celine; še ne priznani autor v Kranjski gubi v dobi mrtvih gramatik in abecednih bojev iskre, ukresane po prvem prosvetitelju Vodniku; v nemških novinah se le goji slovenska lepa književnost — krase jih po sili tudi tvoji proizvodi s prevodi, dovršeno poješ v njih »et gotico sermone« —; slovenski literarni jezik ni še izvožen in za višje potrebe se zdi skoro nesposoben —

à ti, liki boginja, proižedša popolna iz Dijeve glave, se pojaviš o početku tridesetih let velikana z zdravo žilo klasiškega pesništva, mojster poezije misli, čuvstev, oblike in jezika; pospešiš in odičiš rojitev Kranjske Čbelice, prvega slovenskega almanaha in mejnika stari in novi dobi slovenskega slovstva le radi tvojih neminljivih poezij; šibajoč v duhovitih satirah abderitstvo domačih književnih razmer in pozitivno delujoč, nedosežen, narodno-individualen lirik in epik — na mah dvigneš našo književnost iz nje utilitarne vsakdanjosti na nivô prave umetnosti, priborivši ji mesto v svetovnem slovstvu, ter osredotočiš okolo sebe vse mnogovrstno literarno gibanje, izobrazilve se v bodoče v jedro, okolo katerega se je skristalizovala slovenska literatura, da, slovenska narodnost!

Ne čudimo se! Kakor in kolikor Puškin, Mickiewicz in drugi je tudi Prešeren sin svoje, takozvane romantiške dobe, ki je ne le z mladeniško ognjevitostjo razširila človeštva duševno obzorje, temveč

ga i poglobila, posebno pestujoč v prošlosti in sedanjosti idejo narodnosti in s tem narodne svobode, napredka.

Ni pa le romanticizem Byronov in nemški, iz katerih tudi prevaja, prevzel Prešernove duše — s svojim prijateljem Čopom, drugim Mezzofantijem in sestaviteljem prve slovenske slovstvene zgodovine, se zatopi zlasti v južnoromanske literature; s pregnanim Poljakom Korytkom proučuje poljsko slovstvo, česar plod je prevod soneta Mickiewicza; s Čelakovskim si prijateljski dopisuje in prejema Kolárjeve spise — vse pa premozga njegovega genija krepka, na klasiških vzorih izobrazena individualnost, ki je, potekša iz zdravega narodovega jedra, očvrščena po zbiranju najlepših narodnih pesmi, dala mu kras in silo jezika, dovedla ga analogno Puškinu k — realizmu. Zato ga šele danes prav umemo, častimo! Pristnost globokih mu čuvstev, za njega dobe umljivo žalostečih in perečih, po čemer slovi kot pevec disharmonije med idealom in življenjem, ki ga do kraja i psihološki pozna, visoko ga odlikuje od nemških romantikov. Po njih je vzljubil skoro le mnogovrstnost pesniških oblik ne v pesniško igračo, temveč v najprikladnejši, ubran izraz svojih neumrlih čuvstev in misli. Cvet so mu Petrarkovi sonetje, med njimi sonetni venec, dokazujoč, da umetni obliki treba le pravega pevca. S soneti in drugimi romanskimi pesniškimi oblikami se družijo klasiške in germanske, da i orijentalске gazele, dospevše k Nemcem le deset let prej. Ž njimi in Vodnikovimi idilami in odami v polunarodnem tonu je tedaj slovenska poetika vzorno nadkrilila vse svoje slovanske sestre.

Da Prešernova slava v njega malem narodu vse raste, da je njega ljubljenec, je samo umljivo. Ali tudi sicer se vedno bolj razširja. Prevajali so ga na jugu Hrvacije in Srbi, pesniki Vraz, Preradović, Trnski in drugi, Šenoa mu je posvetil: Karanfilj s pjesnikova groba; med Čehi je prvi nanj opozarjal ter ga prevajal Čelakovsky; med Rusi mu je navdušen častilec in prevodilec profesor Korš; Anastasius Grün se mu je izkazal v odi na svojega učitelja hvaležnega učenca; italijanski prevodilec Canini ga smatra prvim jugoslovanskim pesnikom, in skoro ves preveden je pri Čehih, Rusih, Nemcih in Italijanih.

Žalili so Prešerna s »kranjskim seperatizmom«, ker se ni oklenil ilirizma, ki se je pričel, ko je Ljubljana s svojim pesnikom — možem že daleč prekašala Zagreb. Kdor je ono trdil, ni Prešerna umel, da mu izvira to le iz njega treznega, realističnega čuta, ki ga tako mirno sam pojasnjuje. Bil je subjektivno prepričan o neizvršljivosti cele ideje, ni mu prijal »eklektiško-ilirski« jezic Daničarjev, ki je toliko

zamoril pravi vzlet darovitemu Vrazu, in sklicuje se na Homerja, da je bolje biti svinjam pastir nego vladar vsem mrtvim. Da, Vraz sam priporoča Muršecu, dajati narodu knjige na domačem slovenskem narečju, dobro vedoč, kako treba najpreje le take zaslombe nasproti tisočletnemu, mogočnemu, mirnemu in sistematičnemu, naš narod čvrsto razjedajočemu vplivu germanizujočih sil. Izpričujejo nam to še dandanes naši obmejni listi! Kar je bilo tedaj skokoma storiti, nevarnost za narod, se sedaj korakoma uresničuje ter se uresniči, ko dovolijo to tudi historično-politični in drugi činiželji — kajti pomnimo, da nam meja ni Sotla, ampak Litava.

Kako navdušen Slovan pa je bil Prešeren, pričajo nam premnoga mesta v njega poezijah. Da, tudi ideal svoj slovanski nam je podal v svoji labodnici, kratko pred smrtjo v dobi 48letne svobode izešli »Zdravijci«, ko gromko napiva Slovanom, da

Edinost, sreča, sprava
K nam naj nazaj se vrnejo;
Otrok kar ima Slava
Vsi naj si v roke sežejo,
Da oblast
In ž njo čast
Ko prej, spet naša bode last!

Slovanski je karakter, slovanska je duša Prešernova, sorodna velikemu Puškinu, Mickiewiczu in Čelakovskemu, naj se tudi ne razteza njegovo delo enako obširno na enako velik narod. Ž njim se bavečim se nam silno vzbuja trdno uverjenje, da tvorijo Slovani po bistvu svojega značaja blizko si celino, in da slone tedaj medsebnih njih simpatije na istiniti, realni podlagi.

Te simpatije se javljajo zlasti dandanes v dobi skupnih jubilejev, stoletja prerojenja slovanskih rodov. Javljajo se povsem opravičeno tudi sedaj, ko se približuje naš praznik Prešernov.

Naj tedaj kakor lani Puškinu navdušeno zaori tudi danes Prešernu: Slava! Slava! Slava!

